

PŘÍRUČKA „ZÁKLADY SENZORICKÉ ANALÝZY PITNÉ VODY“

Státní zdravotní ústav vydal první ucelenou českou příručku pro senzorické hodnocení kvality pitné vody, tedy pro hodnocení pachu, chuti a vzhledu vody. Je určena jak pro pracovníky laboratoří, kteří senzorickou analýzu provádějí, tak pro pracovníky provozovatelů vodovodů, kteří se podílejí na šetření a řešení problémů s pachem, chutí nebo vzhledem vody. Poučít se v ní ovšem mohou i pracovníci orgánů ochrany veřejného zdraví, kteří se se stížnostmi na pach, chuť či vzhled pitné vody občas setkávají.

Příručka je rozdělena do deseti kapitol. Úvod se zabývá významem organoleptických vlastností pitné vody pro spotřebitele a přehledem legislativních požadavků v minulosti i současnosti. Kapitola Metodika senzorické analýzy se věnuje podrobně metodám senzorické analýzy využitelným ve vodárenství, požadavkům na posuzovatele, prostory a laboratorní vybavení, zkušebními postupům a senzorickému panelu spotřebitelů nebo zaměstnanců jako nástroji pro rozšířenou senzorickou analýzu.

Třetí kapitola se věnuje zjišťování příčin senzorických problémů vody – jaké informace lze získat z rutinního rozboru a jaké metody chemické, mikrobiologické a biologické analýzy lze použít pro cílené šetření. Důraz je kladen také na místní šetření a samotné vizuální posouzení vody. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na správné postupy šetření stížností spotřebitelů na organoleptické závady vody. Pátá kapitola podává přehled zdrojů a příčin senzorických problémů rozdělených podle místa původu (surová voda, úprava, distribuční síť, vnitřní vodovod).

Šestá kapitola popisuje nejčastější chemické látky spojené s nepříjemným pachem a chutí vody. Do příručky je zařazena také osvědčená pomůcka v podobě kola pachů a chutí pitné vody, která vznikla již před více než 30 lety (a postupně byla rozvíjena, poslední verze je z roku 2016) a která je do češtiny přeložena poprvé. Kolo ve svém vnitřním kruhu popisuje základní kategorie pachů a chutí, včetně „pocitu v ústech“, na které navazuje další podrobnější dělení pachů v jednotlivých kategoriích. K těmto konkrétním pachům/chutím jsou pak na zevním okraji přiřazeny chemické látky, které

daný pach/chuť způsobují. Kolo pachů a chutí bylo připraveno také ve formě plakátu na zeď, který si lze pověsit do senzorické laboratoře.

Sedmá kapitola se věnuje možným preventivním a nápravným opatřením, zatímco osmá kapitola se zaměřuje na vztah mezi senzorickými závadami vody a zdravotním rizikem. Je sice na jednu stranu pravda, že nevyhovující organoleptické vlastnosti vody se obvykle nepojí s ohrožením zdraví, což ale neznamená, že to lze považovat za pravidlo, na jehož základě nebude provozovatel přistupovat ke stížnostem na tyto vlastnosti s plnou vážností a naléhavostí. Existují totiž výjimky, kdy obvyklý stav neplatí a zhoršený pach, chuť nebo vzhled vody indikuje akutní a vážné ohrožení zdraví. Devátá kapitola se zaměřuje na opomíjený aspekt: komunikaci senzorických problémů vody spotřebitelům a samosprávám. Desátá kapitola představuje závěr publikace.

Cílem příručky je zvýšit úroveň senzorické analýzy vody v České republice a povědomí o důležitosti organoleptických vlastností pitné vody pro odběratele/spotřebitele. Publikace vznikla za finanční podpory Technologické agentury ČR, programu ÉTA, jako plánovaný výstup projektu č. TL03000252 „Kohoutkovou nebo balenou: Bariéry a motivace konzumace pitné vody“.

Celá příručka a související plakát jsou volně ke stažení z webových stránek Státního zdravotního ústavu.*

Kožíšek F, Pummann P, Kovács Vospěl V, Mayerová L, Kotal F, Baudišová D a kol. Základy senzorické analýzy pitné vody. Příručka pro hydroanalytické laboratoře a provozovatele vodovodu určená pro běžnou kontrolu i řešení problémů s pachem, chutí a vzhledem vody. Praha: Státní zdravotní ústav; 2024.

MUDr. František Kožíšek, CSc.
Oddělení hygieny vody
Centrum zdraví a životního prostředí
Státní zdravotní ústav